ПРЯМУЄМО РАЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Оптимізм в очікуванні (економічного) контрнаступу

Основні економічні тенденції та очікування в березні 2023

на основі результатів «Нового щомісячного опитування підприємств», #NRES

Оксана Кузяків, виконавча директорка ІЕД

Євген Ангел, старший науковий співробітник ІЕД

Ірина Федець, старша наукова співробітниця ІЕД

Анастасія Гулік, наукова співробітниця ІЕД

Київ, 13 квітня, 2023

ПРО «НОВЕ ЩОМІСЯЧНЕ ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ»

Опитування щомісяця

Найсвіжіші дані зібрано **16 – 31 березня 2023 р.**

Проведено вже **11 опитувань** (з травня 2022 року)

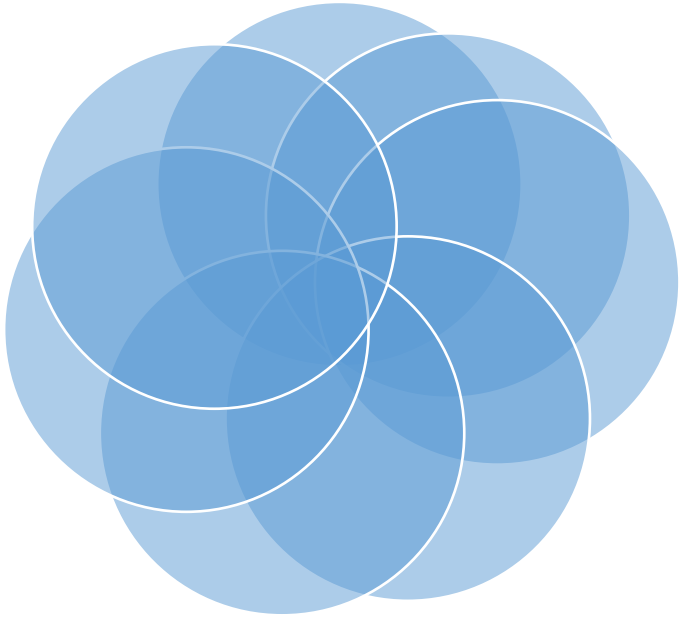

ВИБІРКА: **в березні опитано 580 підприємств**

Підприємства усіх розмірів

Сектори: **Промисловість +** (Ритейл, Агро)

Географія: **22 з 27** регіонів України

Головні результати 1

В березні економічна ситуація на підприємствах суттєво покращилась, оптимізм керівників підприємств в коротко- й середньо- терміновій перспективі суттєво зріс.

Головні результати 2

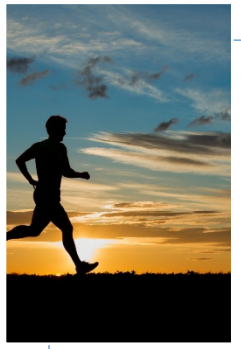

Оцінки поточної ситуації в країні та на підприємстві четвертий місяць поспіль **покращуються**.

Очікування на 6 місяців істотно **покращились**

Динаміка змін виробничих показників **та очікування** на наступні **3 місяці** істотно **покращилась**

Невизначеність в **6- і 3-місячній перспективі** продовжує **знижуватись**, але **довгострокова** — залишається **високою** та **без змін**

Ситуація на підприємствах в березні 2023 порівняно з березнем 2022 істотно **покращилась**

Плани щодо **наступних двох років** залишаються **помірно позитивними**

Головні результати 3

Перешкода «**перебої з електропостачанням»** опустилась на **друге місце** у рейтингу перешкод

Важливість «**небезпечно працювати**» як перешкоди у веденні бізнесу продовжує **зменшуватись**

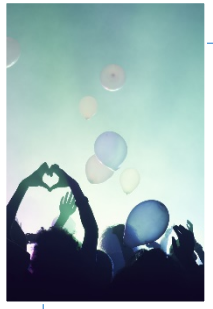

У лютому через відключення електроенергії підприємства **втратили 6% загального робочого часу (в грудні це було 21%)**

Частка підприємств, які тимчасово **призупиняли роботу через відключення електроенергії скоротилась** з 73% в січні до 10% у лютому

Експортна активність пожвавилась, однак частина експортерів досі не спроможна відновити продажі закордон

Позитивних оцінок **економічної політики** стало менше

Основні перешкоди для ведення бізнесу у воєнний час, % опитаних

- **Зростання цін на сировину та матеріали** тримає лідерство с рейтингу перешкод ведення бізнесу
- Важливість **перебоїв з електро-, водо- або теплопостачанням** як перешкоди зменшується: у березні ця перешкода віддала «пальму першості» та перемістилась на друге місце рейтингу
- **Складнощі з перевезенням сировини** залишаються на третьому місці, хоча абсолютне значення перешкоди суттєво зменшилось
- Працювати вже не так небезпечно --% опитаних, які вважають, що **працювати небезпечно**, помітно зменшився
- **Брак робочої сили** продовжує поступово **збільшуватись у значенні**
- Про **корупцію** та **пошкодження майна в результаті бойових дій** говорять рідко

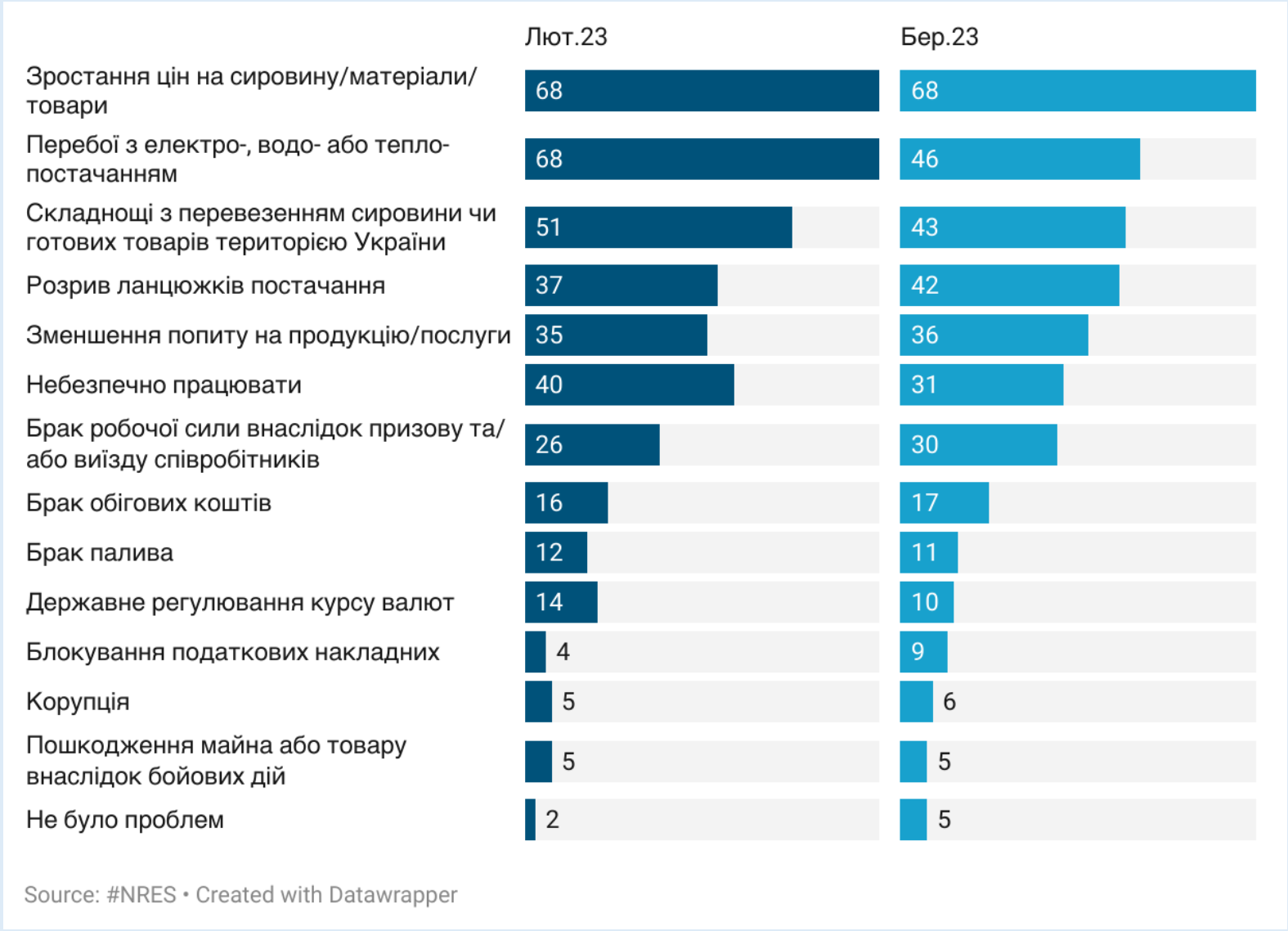

Перебої з електропостачанням практично зникли

ПРЯМУЄМО РАЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

«Електрики» стало більше

- У березні 2023 року % респондентів, які повідомили про **перебої з електроенергією** як про перешкоду для ведення бізнесу, значно знизився – з 68% у лютому до 46% у березні 2023 року
- У рейтингу перешкод **перебої з електропостачанням** вперше за кілька місяців опустились **з першого на друге місце**

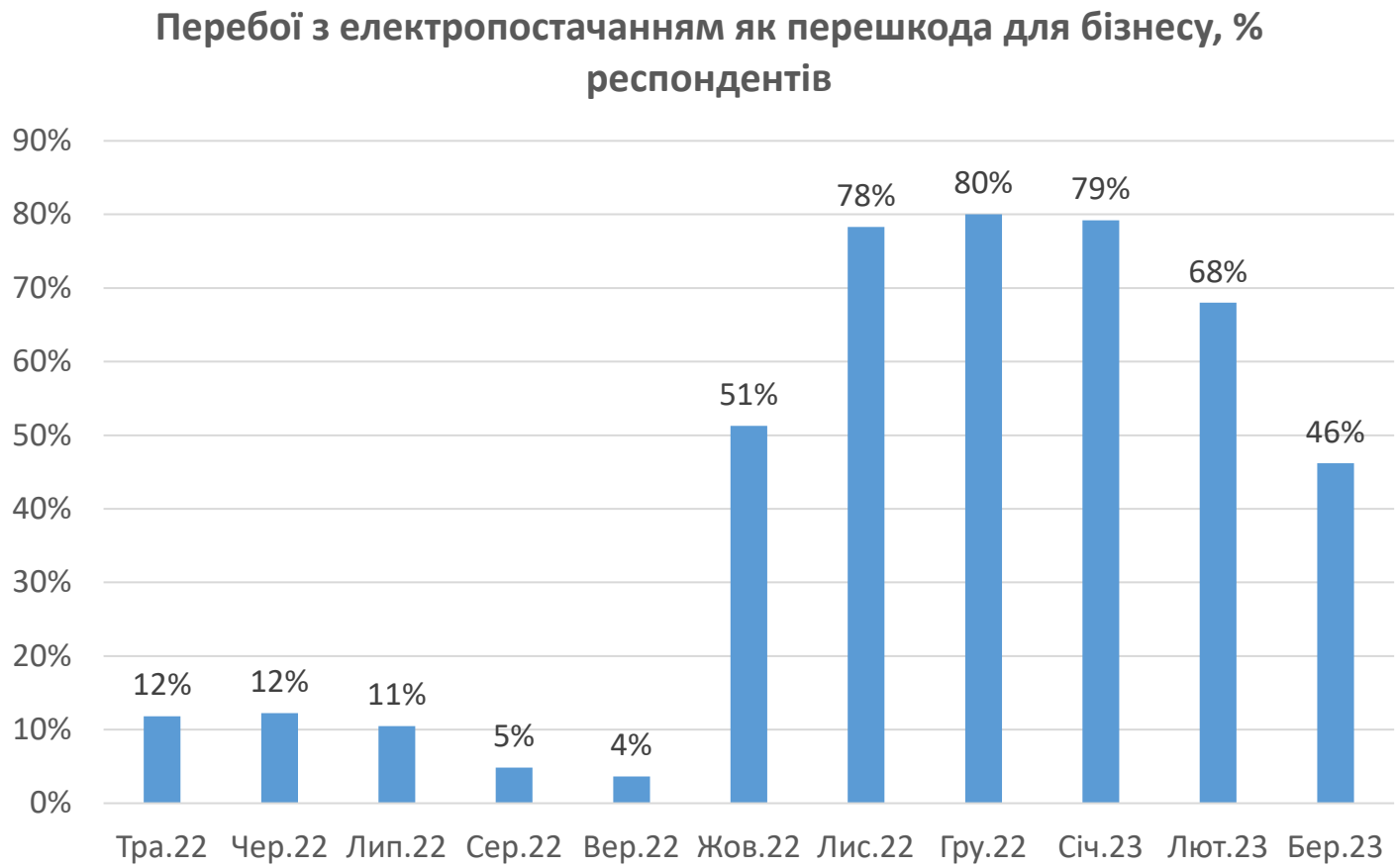

Менше підприємств мали відключення електроенергії

Вплив відключень світла на роботу підприємств (% опитаних)

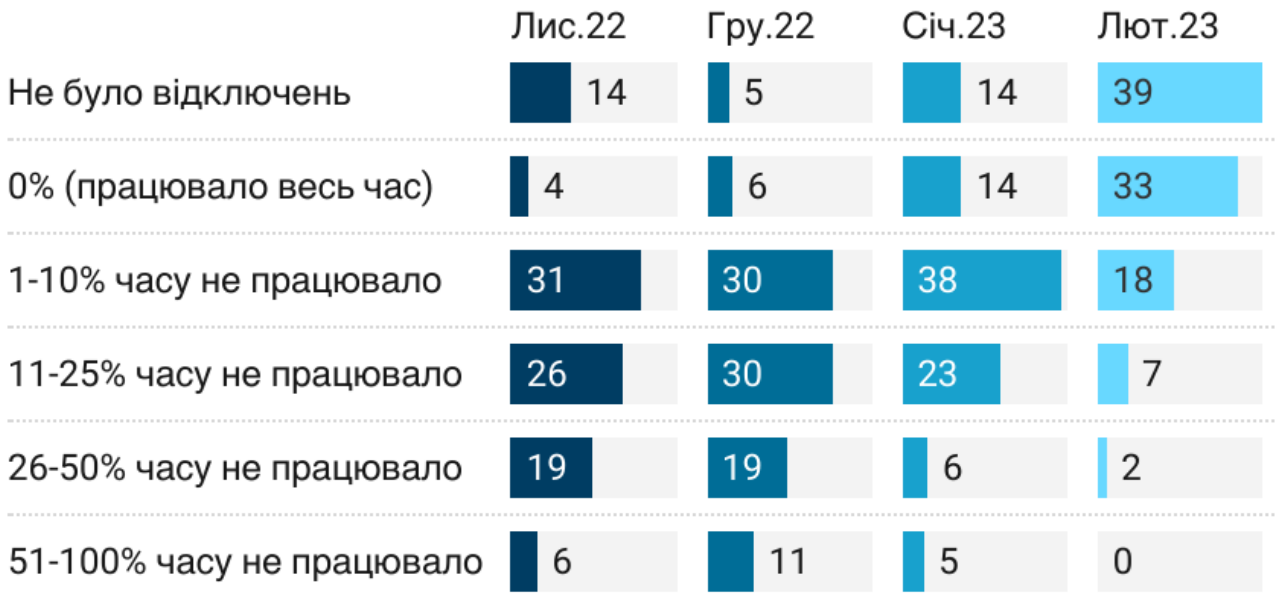

Лише 28% підприємств тимчасово призупиняли роботу через відключення електроенергії в лютому; це підтверджує суттєве покращення ситуації у лютому 2023 року (73% у січні)

- 39% підприємств не мали відключень електроенергії (14% у січні)
- 33% підприємств працювали постійно (14% у січні)
- 18% підприємств припинили діяльність лише на 1-10% робочого часу, а 7% зупинилися на 11-25% робочого часу
- У лютому відсутні підприємства, які не працювали більше половини (51-100%) робочого часу (5% у січні)

Середній час призупинення роботи через відключення електроенергії зменшився

- **У лютому** через відключення електроенергії підприємства **втратили 6% загального робочого часу** (15% у попередньому місяці)
- Однак все ще зберігаються **відмінності між галузями та регіонами**
- **Найбільші втрати** часу через відключення електроенергії відчували підприємства Рівненської, Сумської та Київської областей

Часові втрати через брак електрики суттєво зменшились в усіх групах підприємств

- Ситуація **значно покращилася в усіх галузях та для підприємств усіх розмірів**
- Більше збитків досі зазнають **мікро- та малі підприємства**

% часових втрат, за розміром підприємств

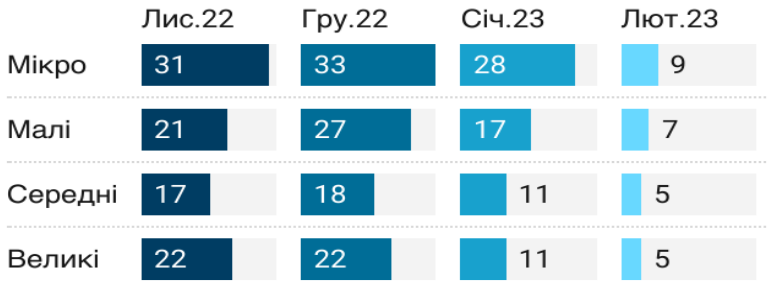

Source: ІЕД Нове щомісячне опитування підприємств • Created with Datawrapper

% часових втрат, за галуззю

Джерело: ІЕД Нове щомісячне опитування підприємств • Створено за допомогою Datawrapper

Працювати стало не так небезпечно

ПРЯМУЄМО РАЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Важливість «небезпечно працювати» як перешкоди у веденні бізнесу продовжує зменшуватись

- У березні 2023 року частка підприємств, які повідомили, що **небезпечно працювати,** зменшилась із 40% до 31%
- У рейтингу перешкод «небезпечно працювати» **опустилась з четвертого на шосте місце**

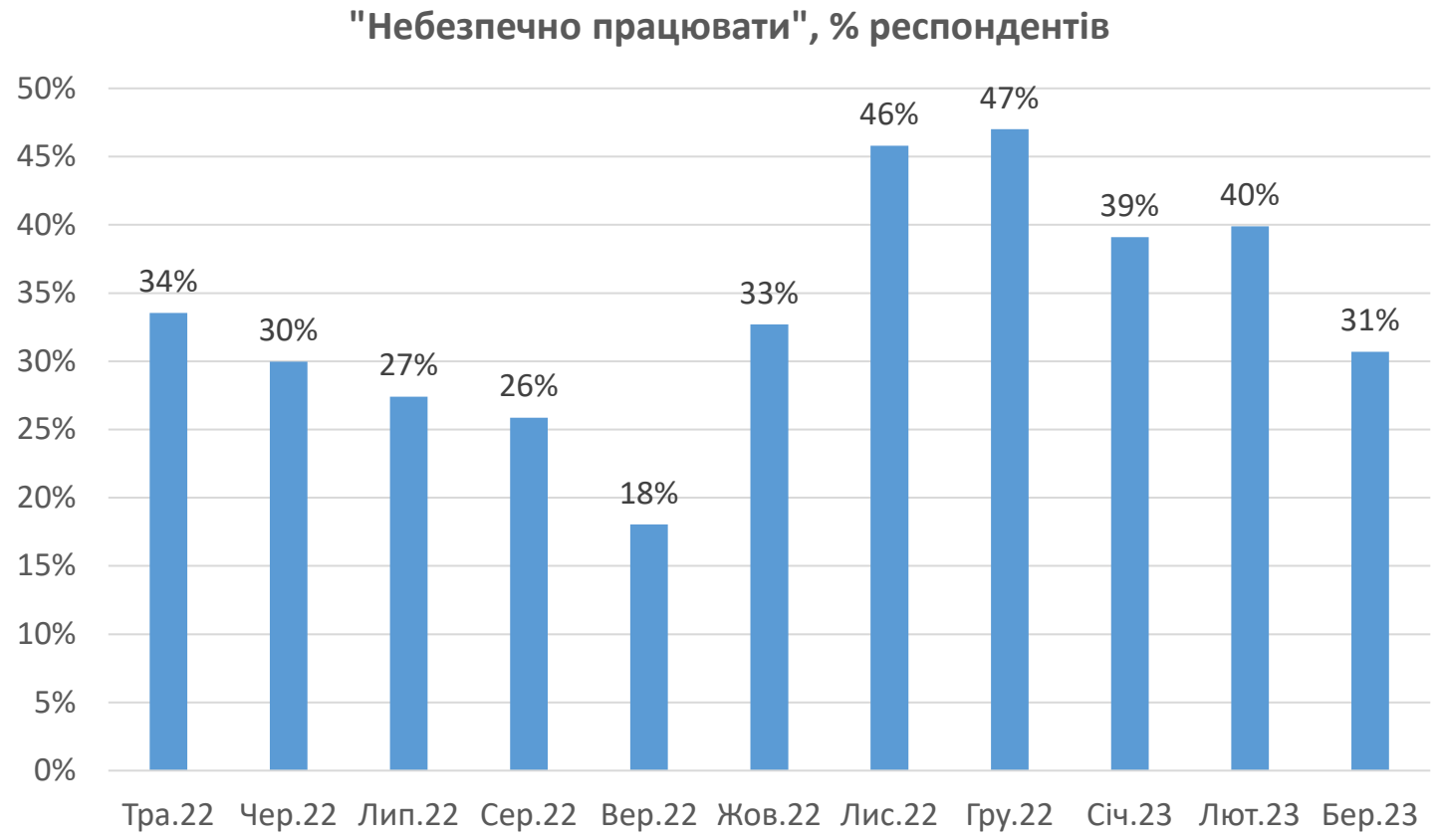

«Небезпечно працювати» в різних вимірах

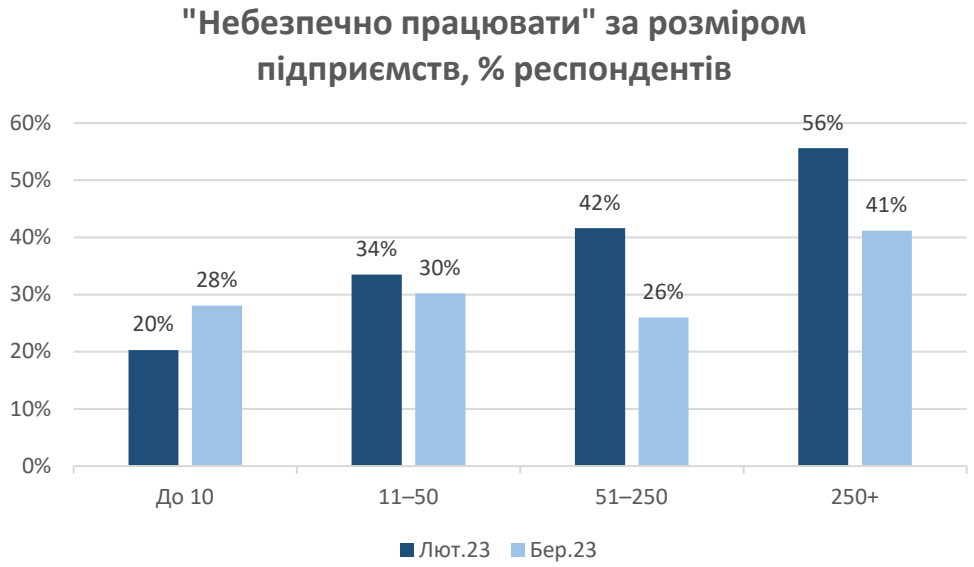

- % підприємств, що вибрали «**небезпечно працювати»** як перешкоду ведення бізнесу **скоротився для всіх груп**, окрім мікро-бізнесу
- В **регіональному розрізі** в «тилових» регіонах **оцінка безпечності** середовища діяльності **зростає**

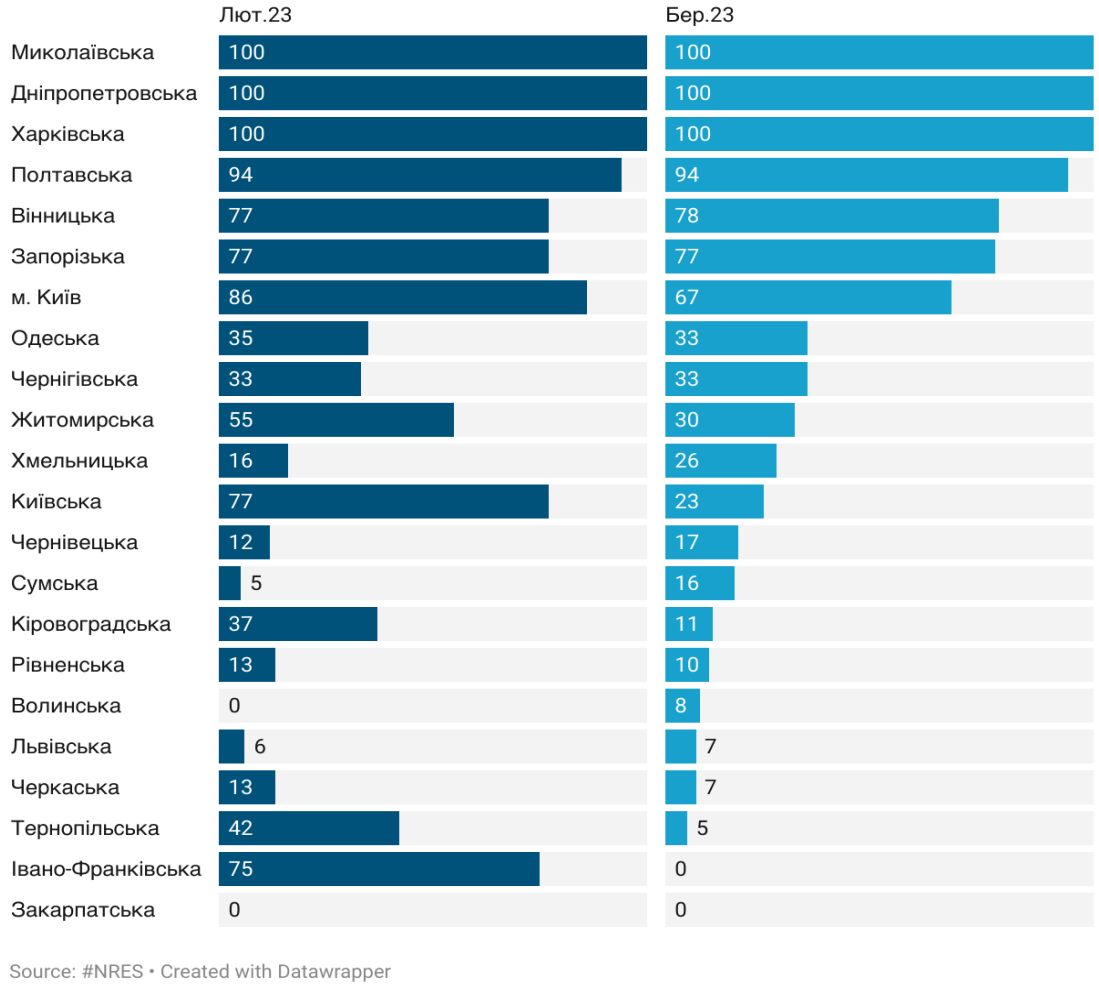

Від березня до березня: зміни за останній рік

ПРЯМУЄМО РАЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Фінансово-економічна ситуація на підприємствах у порівнянні з тим, «що було рік тому»

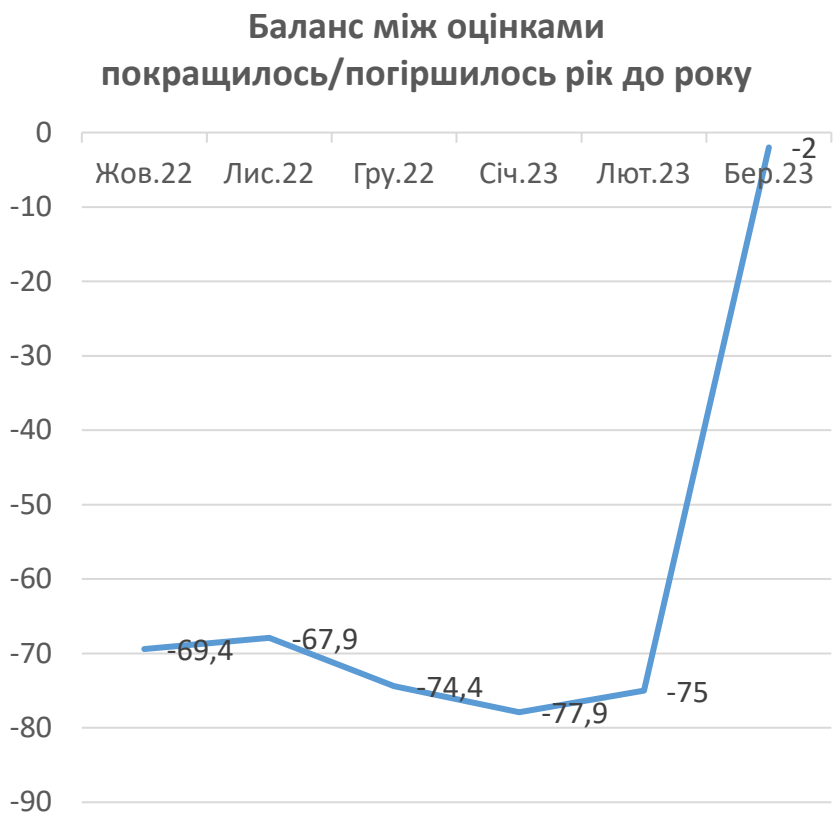

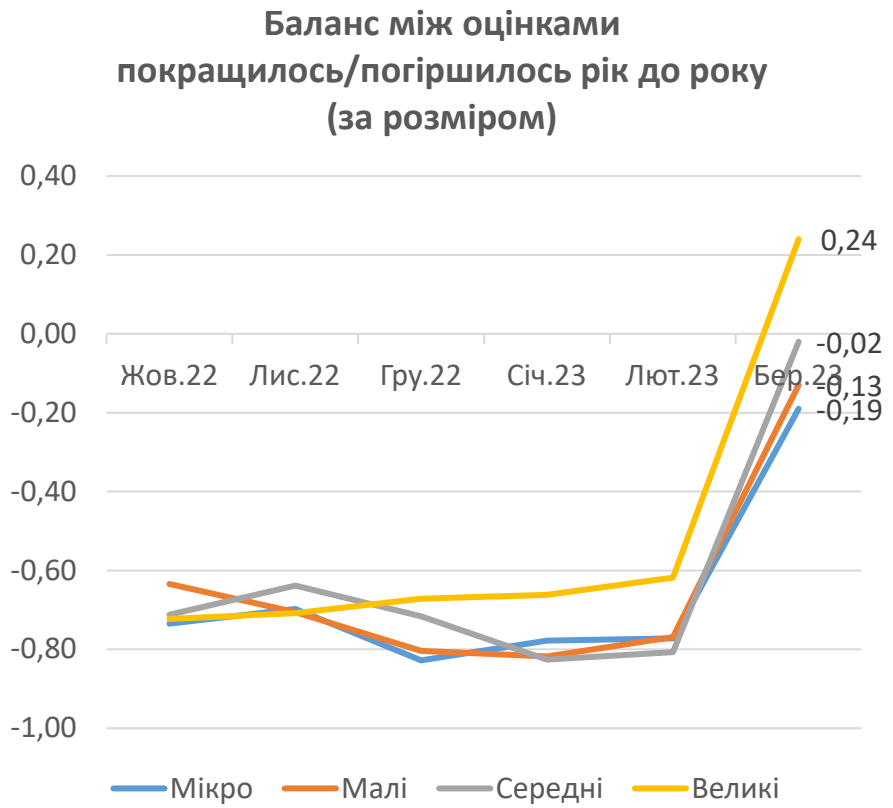

- **Фінансово-економічна ситуація** на підприємстві порівняно з тим, **«що було рік тому»** істотно **покращилась**
  - % тих, хто **вважає ситуацію кращою збільшився** з 6% до 41%, водночас
  - % тих, **для кого ситуація є гіршою зменшився** з 81% до 43%.
  - % тих, для кого все «**нічого не змінилось»** трохи **зріс** з 14% до 17%.
- **Великі підприємства** почуваються краще за інших

Результати роботи підприємств та очікування на майбутнє

Пожвавлення відновлення після «блекаутів»

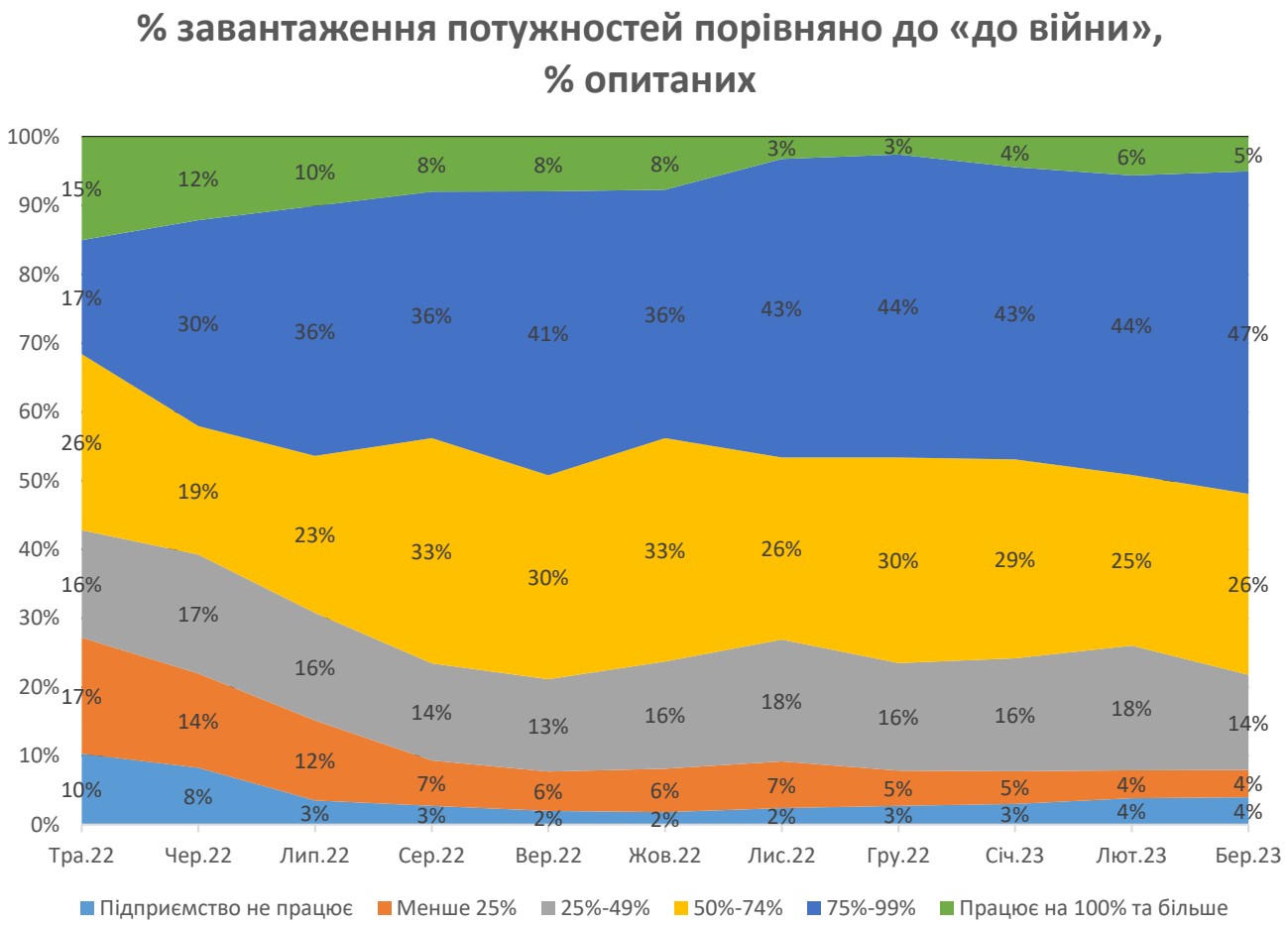

У березні найвища за весь час опитування частка підприємств, які працюють майже на повну та повну потужність, — 52%, зокрема:

- **5%** підприємств працюють **на повну потужність** (100% і більше), що приблизно на рівні попереднього місяця (6%)
- Частка підприємств, **які працюють майже на повну потужність** (75%-99%), **збільшилась із 44% до 47%**

Водночас:

- Частка підприємств, які **не працюють взагалі – 4%** (на рівні попередніх хвиль)
- **14%** підприємств працюють на **менш ніж 25%** потужності порівняно з довоєнним періодом (18% у лютому)

В перспективи двох років без змін: помірно позитивні плани на фоні високої невизначеності

Очікування у дворічній перспективі

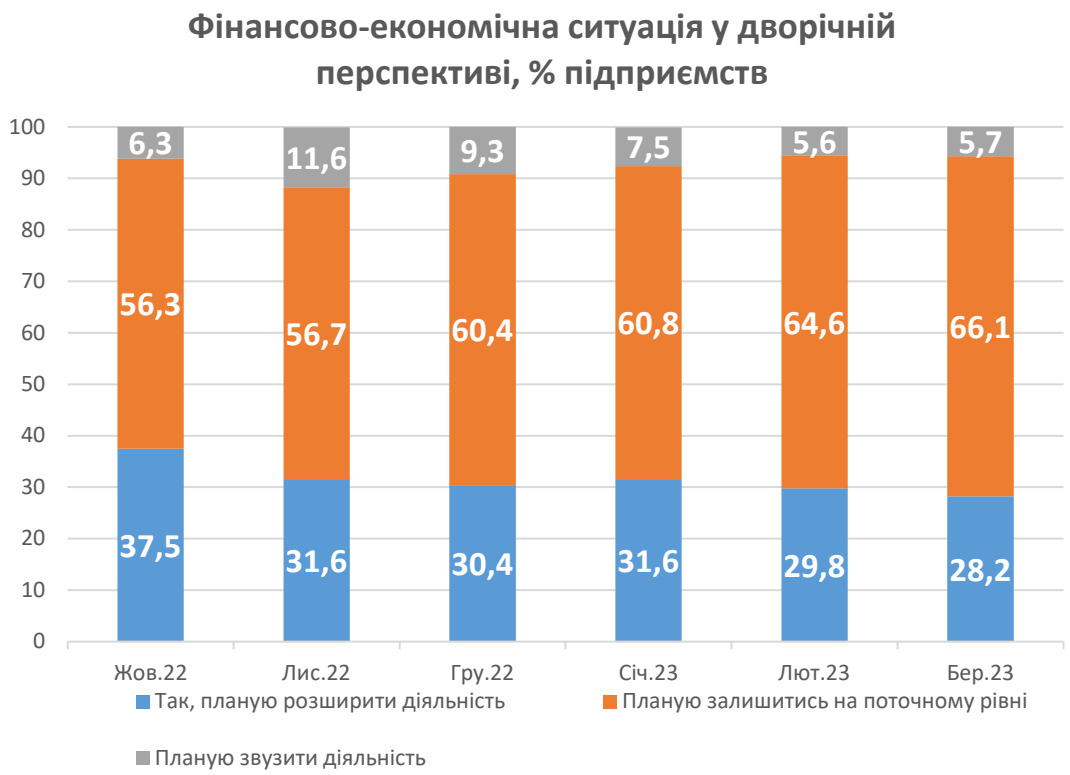

Невизначеність у дворічній перспективі

Невизначеність щодо недалекого майбутнього зменшується п'ятий місяць поспіль

В перспективі півроку

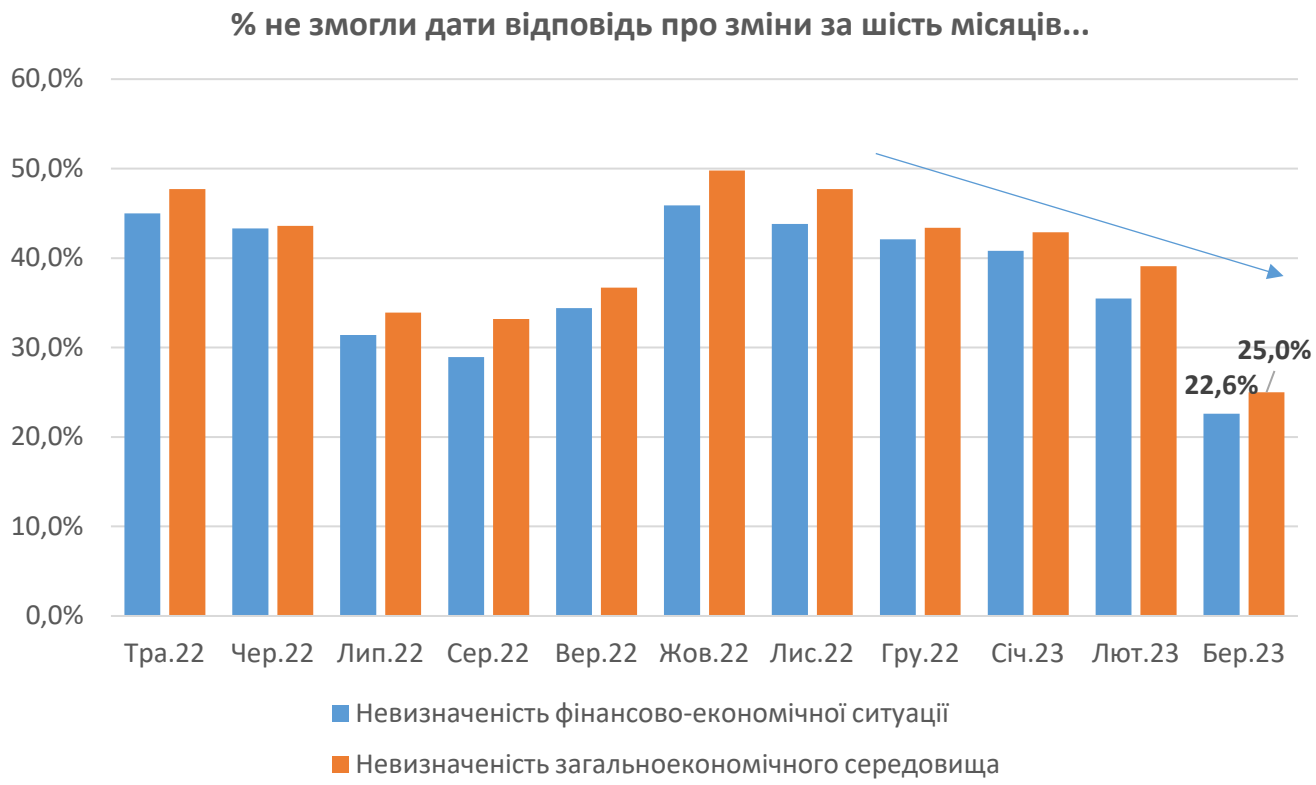

В перспективі трьох місяців

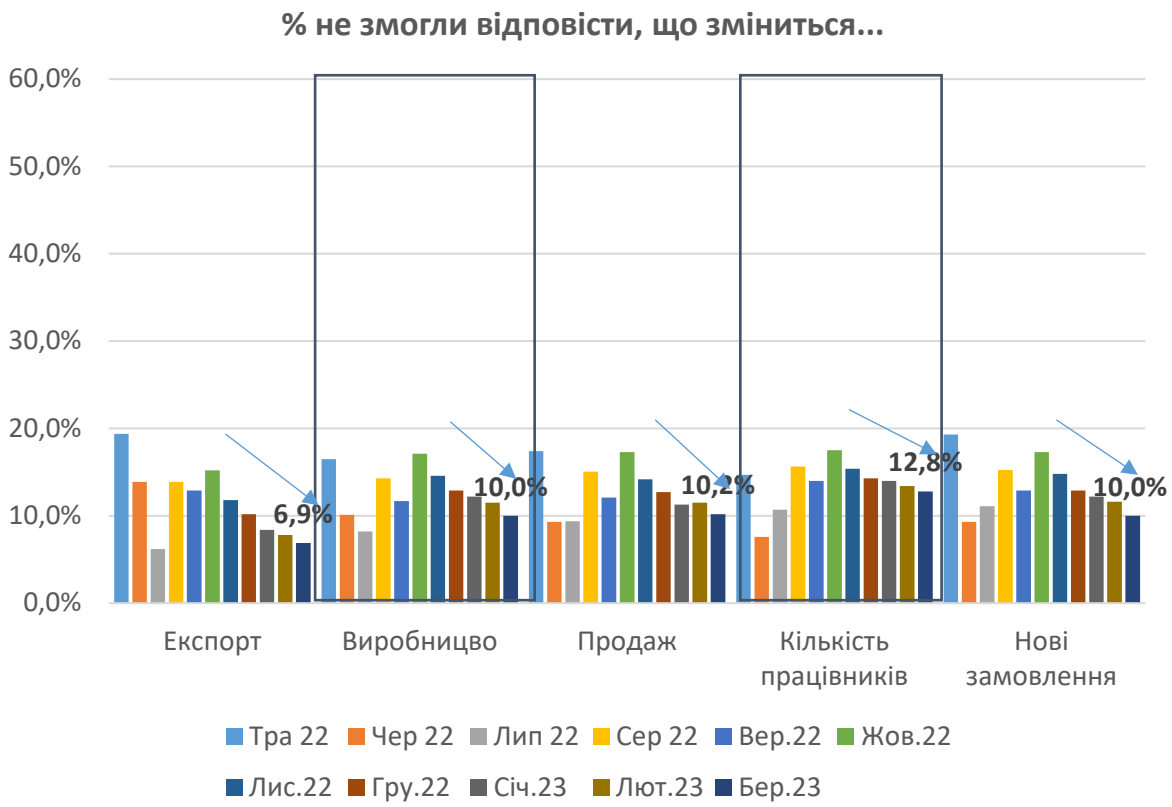

Півріччні очікування: оптимізм продовжує зростати

Фінансово-економічна ситуація на підприємстві

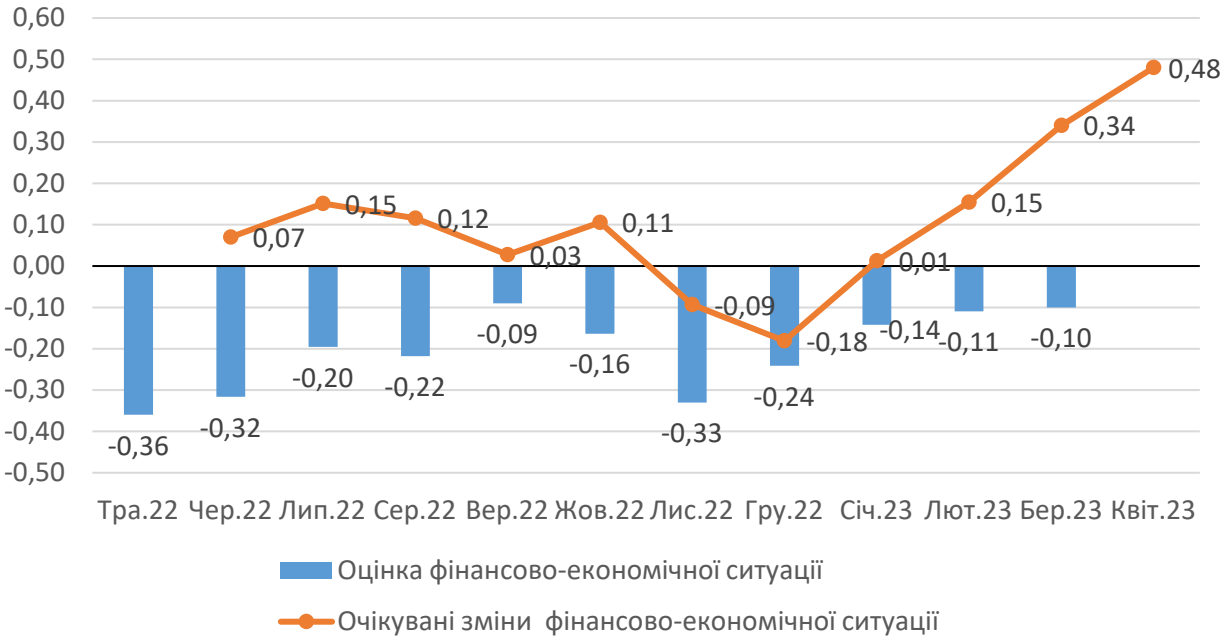

Загальноекономічна ситуація в країні

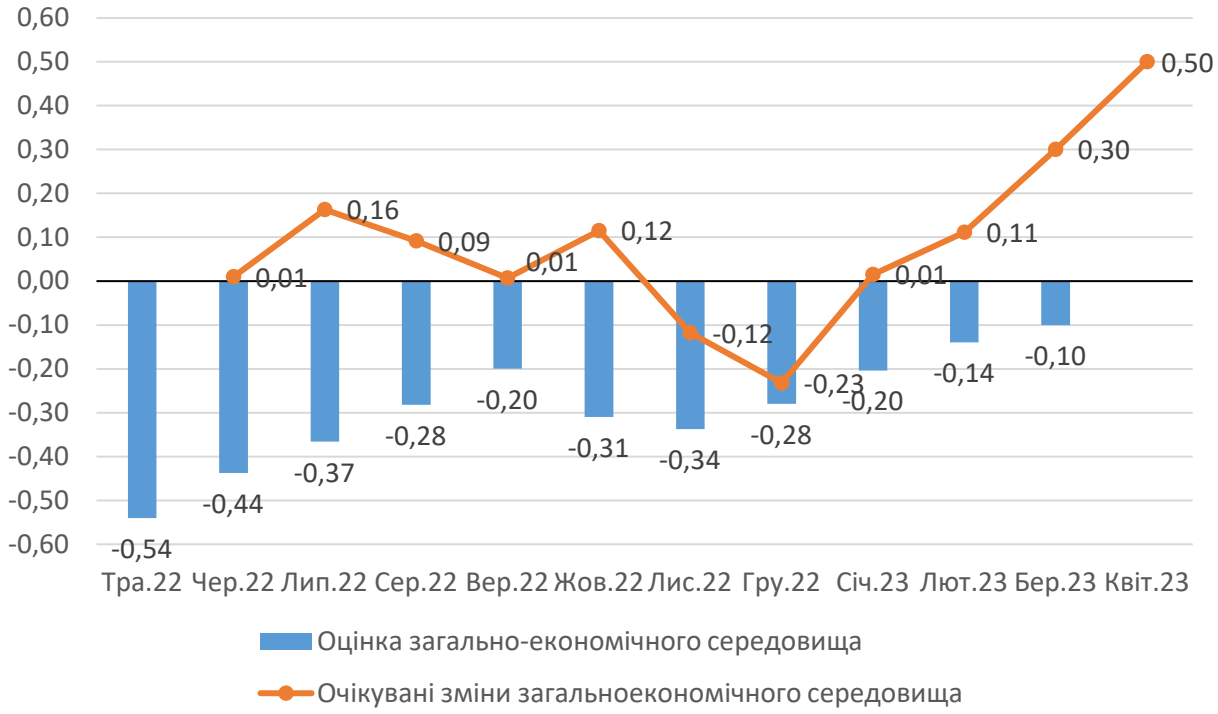

Виробництво та експорт: покращення результатів та очікувань

Виробництво

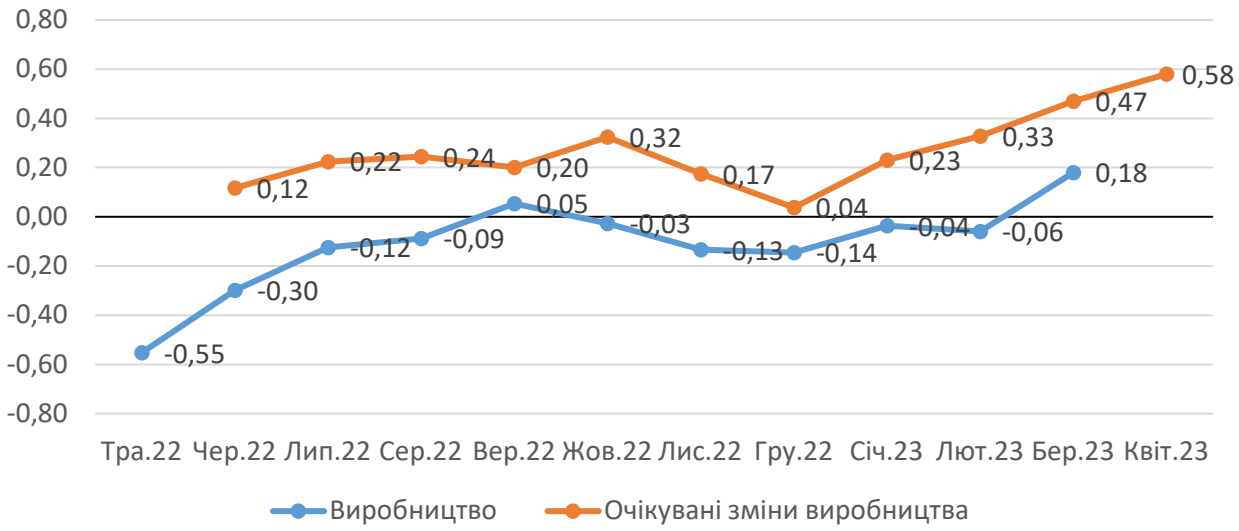

Експорт

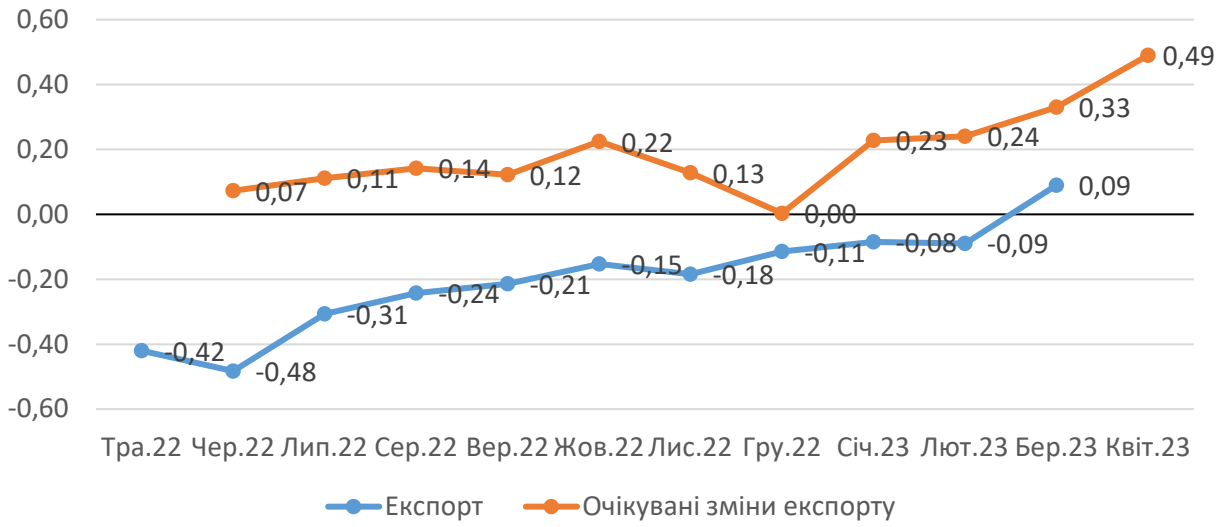

- У березні порівняно до лютого, **частка підприємств, які планували зростання виробництва** в найближчі 3-4 місяці, зросла з 49,1% до 60,1%
- Частка підприємств, які **планували скоротити виробництво**, зменшилась з 5,0% у лютому до 3,8% у березні
- З 45,9% до 36,1% зменшилася частка підприємств, які **планують зберегти обсяги виробництва в найближчі місяці** на колишньому рівні

Продажі та нові замовлення: покращення результатів роботи і очікувань

Продаж

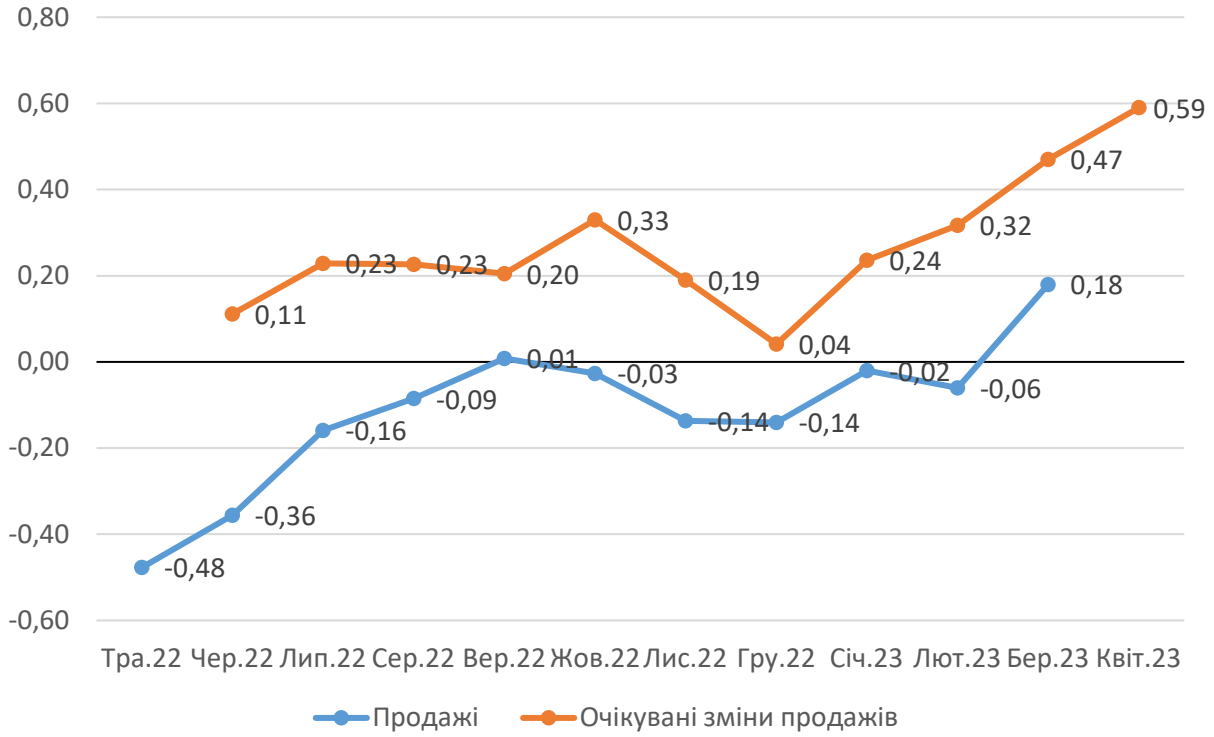

Нові замовлення

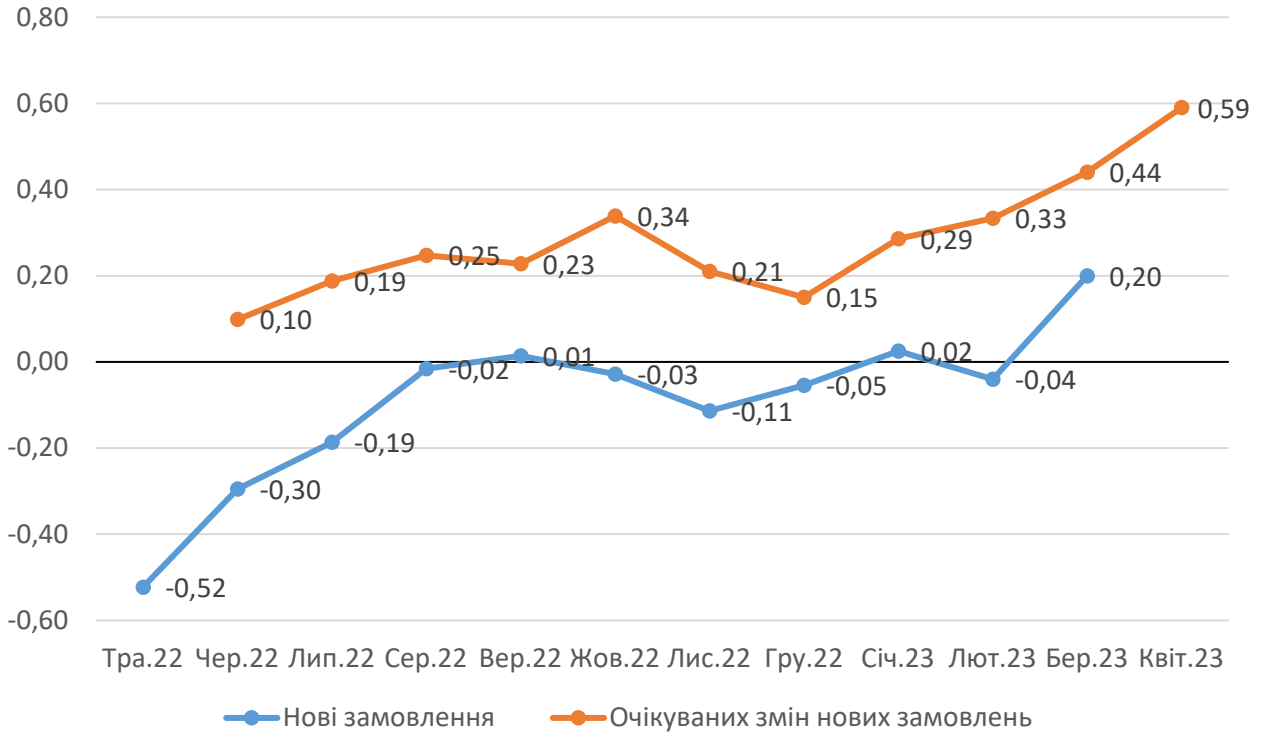

Термін забезпечення замовленнями не змінився

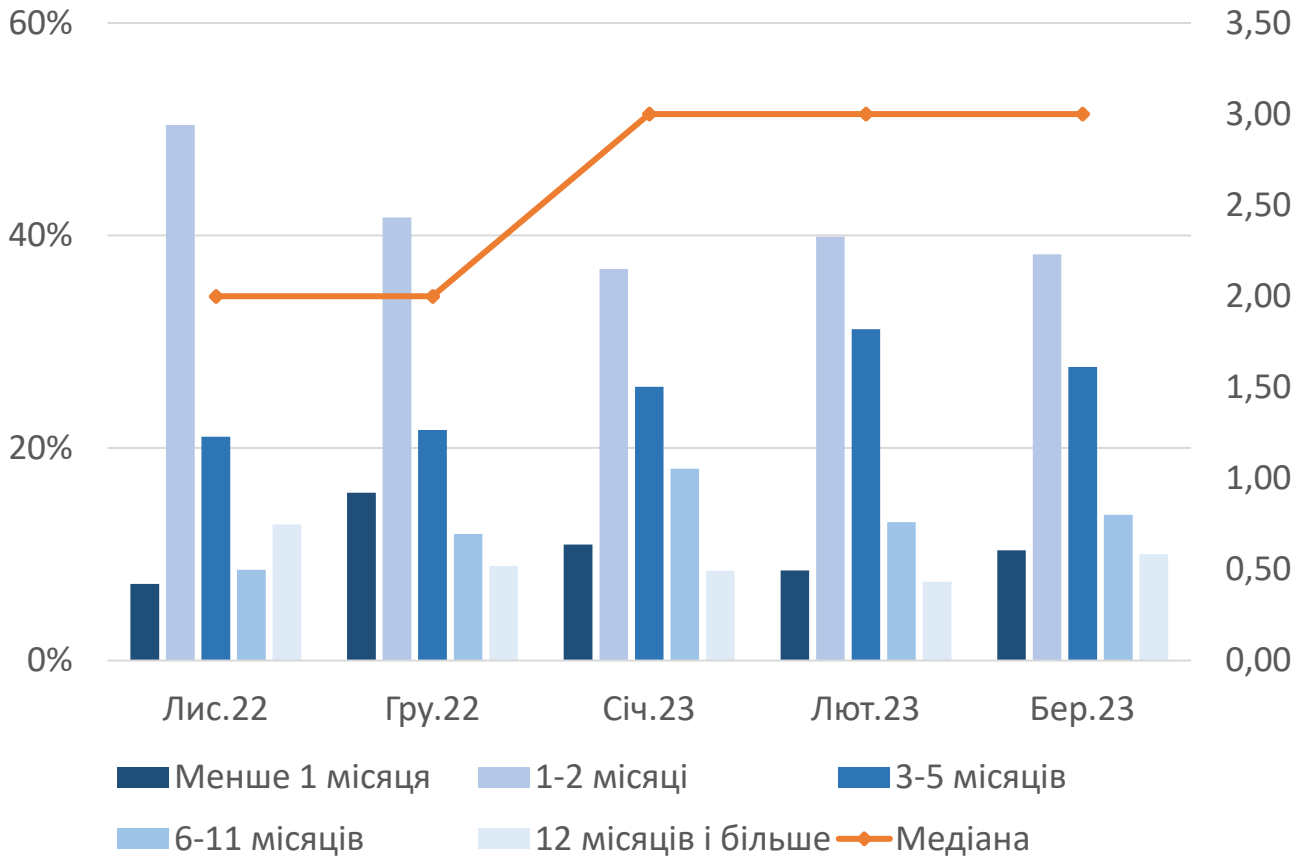

- У березні 2023 року підприємства були **забезпечені замовленнями** в середньому на 3 місяці (медіана)
- Це стільки ж, як і в січні та лютому 2023 року, але **більше, ніж у листопаді-грудні 2022 року**, коли середній термін складав 2 місяці
- Частка підприємств, забезпечених замовленнями на період **від 6 місяців і більше**, дещо зросла у березні

Очікування щодо зайнятості: залишаються без істотних змін

Кількість працівників

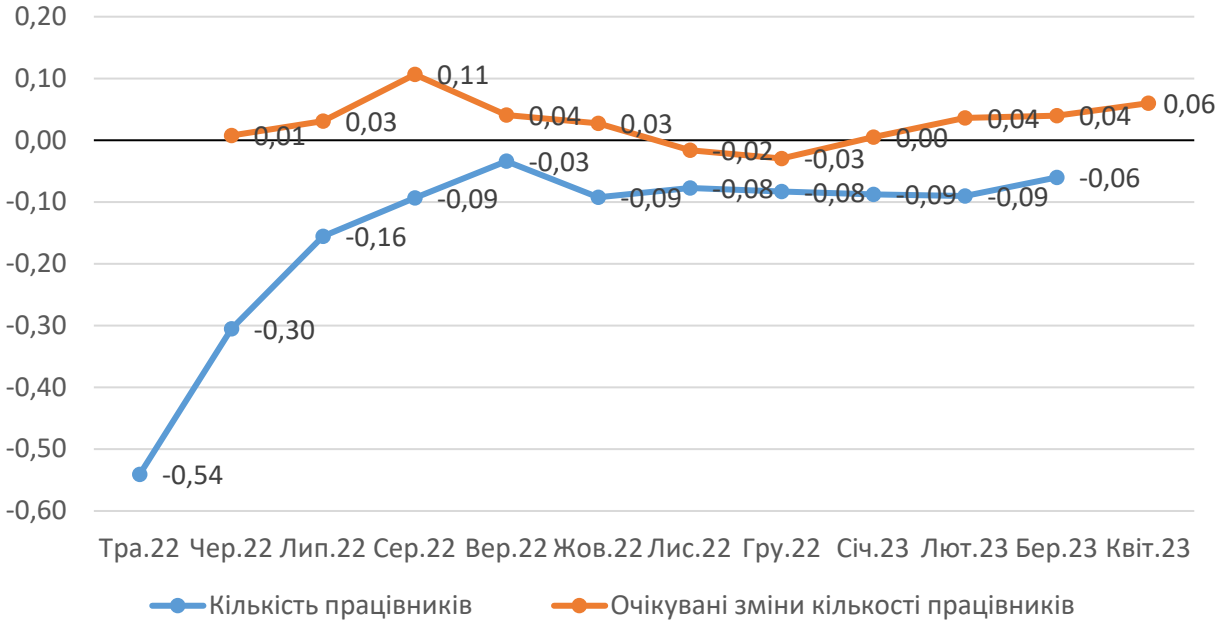

Кількість працівників у вимушених відпустках

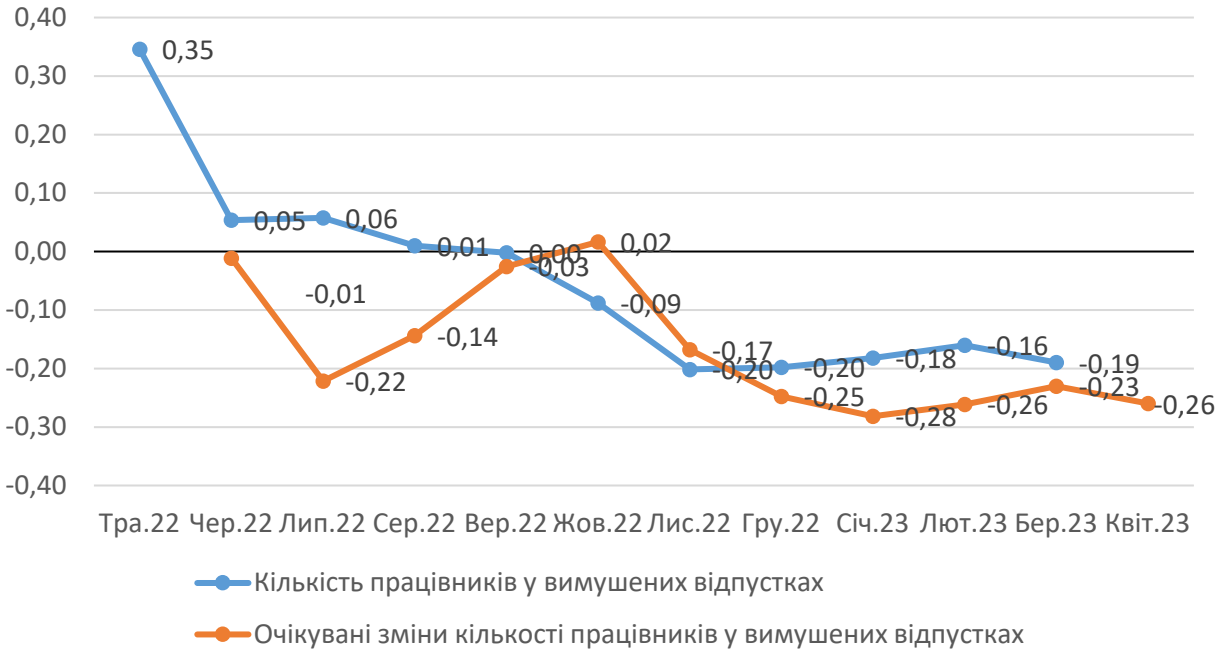

- % підприємств, які планують **зростання** зайнятості, дещо **зріс** з 6,4% до 8,3%
- % підприємств збираються **зменшити** чисельність працівників **незначним чином зменшився, із** 4,2% до 3,4%
- % підприємств, на яких **не очікується змін** у зайнятості, дещо **зменшився, із** 89,4% до 88,3%

- % підприємств, які **збільшуватимуть** кількість працівників у вимушених відпустках, **дещо зменшилась**, із 2,9% до 0,9%
- % підприємств які **збираються скоротити** працівників у вимушених відпустках **незначним чином збільшилась**, із 26,4% до 27,3%
- **% без змін дещо збільшився, із** 70,7% до 71,8%

Ринок праці: труднощі з пошуком працівників зменшились після зростання два місяці поспіль

Проблеми при пошуку працівників

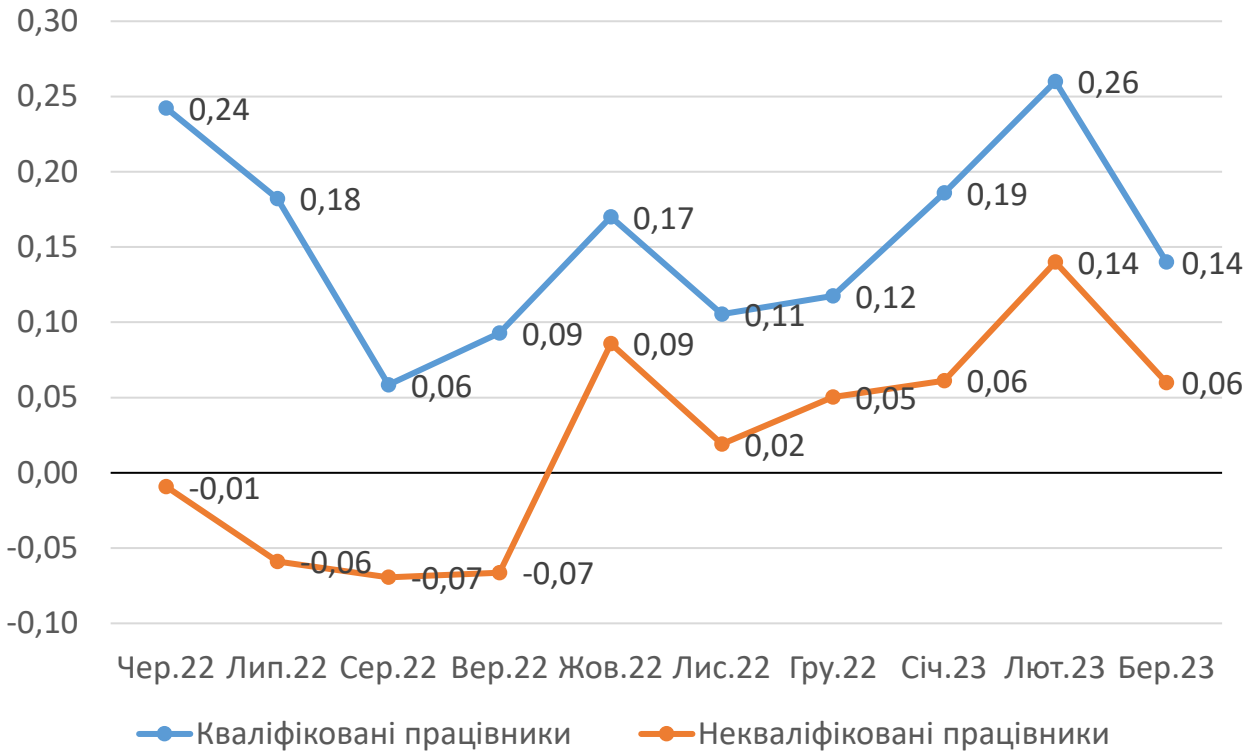

- % тих, кому **важче знайти** кваліфікованих працівників, **зменшився з** 27,0% до 19,9%,
- % тих, кому **легше** знайти **кваліфікованих працівників**, збільшився з 2,2% до 5,0%,
- % тих, кому **важко знайти** некваліфікованих працівників, **зменшився** з 18,8% до 13,3%
- % тих, кому **легше знайти** некваліфікованих працівників, **майже не змінився** (7,0% проти 6,8%)

Експорт: частина бізнесу все ще не спроможна відновити експортну діяльність

Стан експортної діяльності, % експортерів

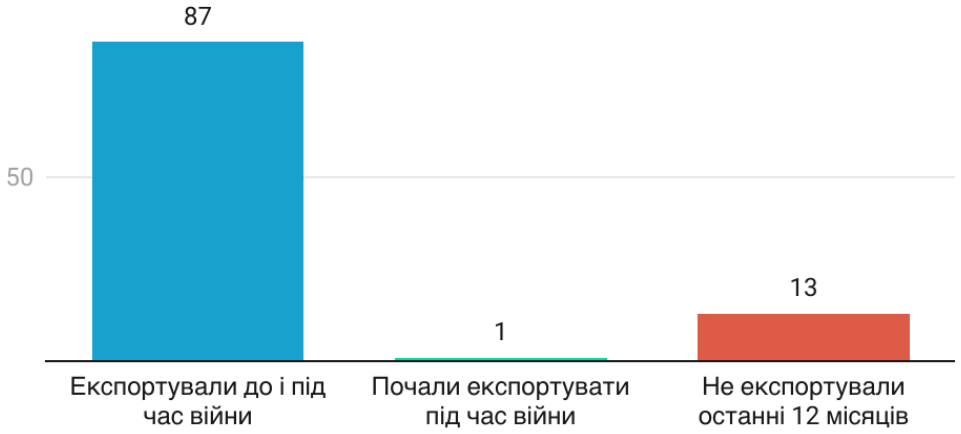

62% респондентів були експортерами до війни або розпочали експортувати під час війни

- **13% експортерів не змогли відновити** експортну діяльність під час війни
- **Мікробізнес** досі стикається з **більшими викликами** - 42% мікропідприємств не експортували останні 12 місяців
- Найбільше постраждали експортери-виробники будматеріалів та металургійні підприємства, а найменше – легка промисловість

Не експортували останні 12 місяців, % експортерів

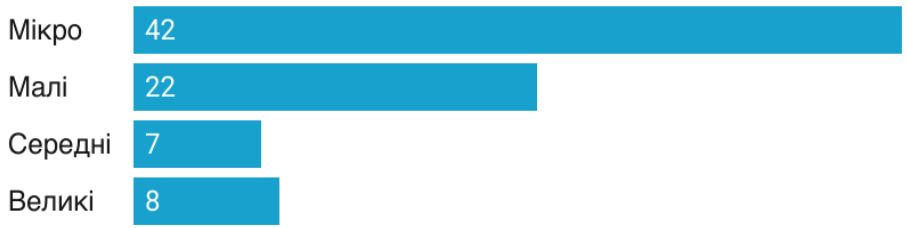

Не експортували останні 12 місяців, % експортерів

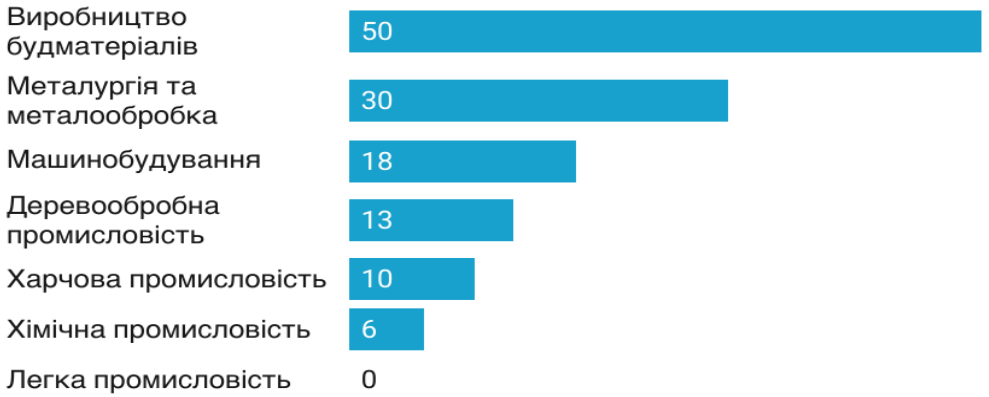

Оцінки державної політики

ПРЯМУЄМО РАЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Позитивних оцінок економічної політики стало менше

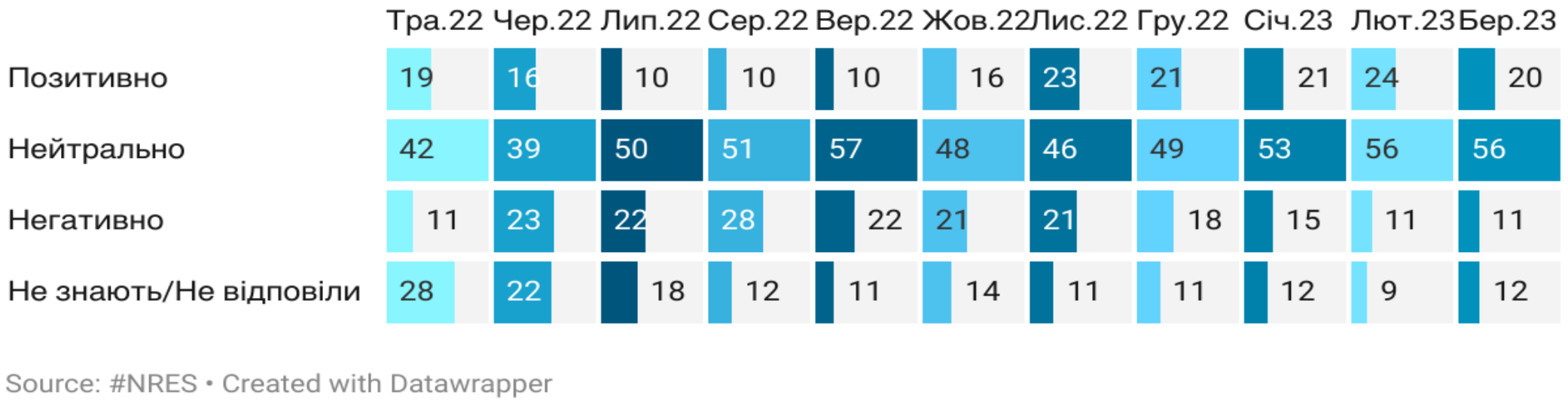

- У березні 2023 року стало **менше позитивних оцінок** державної політики з підтримки бізнесу, але **% негативних оцінок не змінився**
- Як і раніше, бізнес переважно **нейтрально оцінює** державну політику з підтримки бізнесу: такі оцінки, як і минулого місяця, дали 56% опитаних
- У березні 2023 року порівняно до лютого дещо збільшилась частка опитаних, що не визначилася з відповіддю: із 9% до 12%

Нове щомісячне опитування підприємств. Методологія

Потреба у вичерпній інформації про економічну ситуацію є важливою для економічної політики під час війни. Для швидкого збору інформації про поточний стан економіки на рівні підприємства, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій буде проводити щомісячне опитування підприємств із **застосуванням підходу кон'юнктурних досліджень** (або Business Tendency Survey). Методологію розроблено для оцінки ситуації з «базового рівня» — суджень та очікувань основних економічних агентів – підприємців та керівників підприємств.

Щомісячне опитування складається з двох частин – регулярної та спеціальної. Регулярно респонденти відповідають на питання про зміну основних показників діяльності та короткострокові прогнози щодо майбутніх змін цих же показників -- випуску (виробництво), реалізації (продажів), експорту, заборгованостей, нових замовлень, зайнятості тощо. Оцінки та очікування щодо змін ділового клімату та фінансово-економічної ситуації на підприємстві в перспективі на півроку також будуть у фокусі нашої уваги.

Спеціальна частина Щомісячного дослідження дозволяє отримувати інформацію щодо специфічних тем. Спеціальна частина розглядає проблеми підприємств, вплив війни на обсяги виробництва, експортну діяльність, основні потреби бізнесу та оцінку державної політики.

У цьому дослідженні використовується панельна вибірка, яка включає **500+ підприємств, що розташовані у 22-х з 27-ми регіонів України**, включаючи Вінницьку, Волинську, Дніпропетровську, Житомирську, Закарпатську, Запорізьку, Івано-Франківську, Київську, Кіровоградську, Львівську, Миколаївську, Одеську, Полтавську, Рівненську, Сумську, Тернопільську, Харківську, Хмельницьку, Черкаську, Чернівецьку та Чернігівську області та місто Київ.

Польовий етап 11-ої хвилі тривав із 16 – 31 березня 2023 року. Керівники підприємств порівнювали результати роботи в березні з лютим 2023 року, чи іншого показника на момент проведення опитування (березень 2023 року) та давали прогнози на наступні 2 - 3 чи 6 місяців залежно від питання. В окремих питаннях (де це було зазначено) результати роботи порівнювалися з довоєнним часом (період до 24 лютого 2022 року). Опитувані давали прогнози на наступні 3 місяці роботи.

Наші контакти

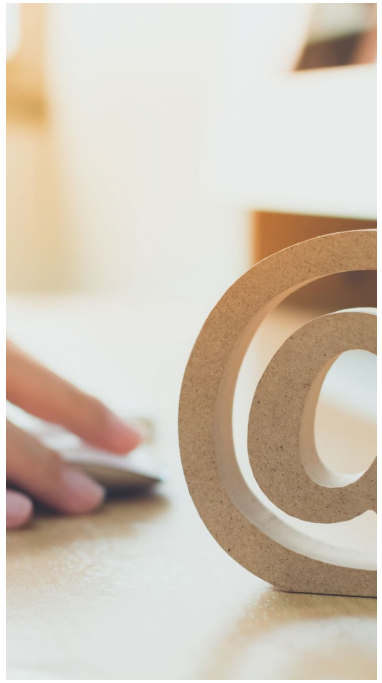

website: www.ier.com.ua

e-mail: rubanik@ier.kyiv.ua
kuziakiv@ier.kyiv.ua

Facebook: https://www.facebook.com/IER.Kyiv/

Twitter (in English only): https://twitter.com/IER_Kyiv

ПРЯМУЄМО РАЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ